

FFERENCEHEIGHTDISABILITYPREJUDICE BELIEFAPPEARANCECOLORSIZEAGEGENDER
PREJUDICECULTUREBELIEFRELIIONAG IZEAGEGENDERSIZEDIFFERENCEHEIGHTREL
HTCOLORGENDERBELIEFDIFFERENCEPREJUDICEAGEGENDERAPPEARANCEAGERELIGIONDIFFE
NRELIGIONCOLORSIZEAGEGENDERDIFFERENCEHEIGHT...LITYPREJUDICECULTUREBELIEF
ENDEDIFFERENCEHEIGHTDISABILTY IDICECULTUR... RELIGIONAGECOLORSIZEAGEG
HTRELIGIONSIZEDISABILITYAGEHEI... LORGENDER... IFFERENCEPREJUDICEAGEGEN
ONDIFFERENCEHEIGHTDISABILTY ICECULTUR/... APPEA/... TOLORSIZEAGEGEN
LITYPREJUDICECULTUREBELIEFRE... GECOLORS... ENDE... FFERENCEHEIGHT
HEIGHTCOLORGENDERBELIEFDIF... PREJUDIC... NDER/... NCEAGERELIGION
NRELIGIONCOLORSIZEAGEGENDER... NCEHEIG... BILITY... ICECULTUREBELIEF
FFERENCEHEIGHTDISABILITYPRE... .TUREBF... EARA... ORSIZEAGEGENDERED
PREJUDICECULTUREBELIEFRELI... LORSIZ... NDEF... FERENCEHEIGHTREL
HTCOLORGENDERBELIEFDIFFEREN... ICEAG... APP... EAGEF... GIONDIFFE
NRELIGIONCOLORSIZEAGEGENDER... ICEHE... ABIL... JDIC... JREBELIEF
ENDEDIFFERENCEHEIGHTDISABILTY... ECU... LIEF... NAG... (SIZEAGEG
HTRELIGIONSIZEDISABILITYAGEHE... RGEI... EF... CE... ICEAGEGEN
ONDIFFERENCEHEIGHTDISABILITY... CU... IF... AN... (SIZEAGEGEN
LITYPREJUDICECULTUREBELIEFREI... -... C... SI... RENCEHEIGHT
HEIGHTCOLORGENDERBELIEFDIFF... PP... EAGERELIGION
NRELIGIONCOLORSIZEAGEGENDER... P... CULTUREBELIEF
FFERENCEHEIGHTDISABILITYPREJI... SIZEAGEGENDERED
PREJUDICECULTUREBELIEFRELI... RENCEHEIGHTREL
HTCOLORGENDERBELIEFDIFFEREN... AGERELIGIONDIFFE
NRELIGIONCOLORSIZEAGEGENDER... DICECULTUREBELIEF
ENDEDIFFERENCEHEIGHTDISABILTY... AGECOLORSIZEAGEG
HTRELIGION... EPREJUDICEAGEGEN
ONDIFFERENCE... NCECOLORSIZEAGEGEN
LITYPREJUDICE... IZEDIFFERENCEHEIGHT
HEIGHTCOLORGE... PEARANCEAGERELIGION
NRELIGIONCOLOR... EJUDICECULTUREBELIEF
FFERENCEHEIGHTDI... ECOLORSIZEAGEGENDERED
PREJUDICECULTUREBE... ZEDIFFERENCEHEIGHTREL
HTCOLORGENDERBELIEFD... RANCEAGERELIGIONDIFFE
NRELIGIONCOLORSIZEAGEG... (PREJUDICECULTUREBELIEF

Žinokite savo teises.

Apsauga nuo
diskriminacijos

Teisingumas
ir vartotojų
reikalai

Europe Direct – tai paslauga, padėsianti Jums rasti atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą
Informacija teikiama nemokamai telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokesť, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Žinokite savo teises. Apsauga nuo diskriminacijos

Europos Komisija

Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas

Print ISBN 978-92-79-48494-0 doi:10.2838/34514 DS-04-15-271-LT-C

PDF ISBN 978-92-79-48501-5 doi:10.2838/1672 DS-04-15-271-LT-N

© Europos Sąjunga, 2015

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Žinokite savo teises.
Apsauga nuo
diskriminacijos

Šiame vadove kalbama apie jūsų teisę į apsaugą nuo diskriminacijos pagal ES teisę

Jame paaiškinama, kokias turite teises¹ ir ką daryti, jei manote, kad patyrėte diskriminaciją.

Diskriminacijos draudimas yra vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos principų. ES priima teisės aktus, skirtus kovai su diskriminacija dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos. Tokiais teisės aktais draudžiama diskriminacija ne visose gyvenimo srityse, o keliose konkrečiose svarbiausiose srityse, pvz., užimtumo. ES valstybės narės privalo ES teisės aktus perkelti į nacionalinę teisę ir juos tinkamai taikyti.

Pagal ES teisę diskriminacija dėl pilietybės taip pat draudžiama, tačiau šioje brošiūroje apie tokią diskriminaciją nekalbama. Daugiau informacijos apie savo teises galite rasti portale „Jūsų Europa“: <http://europa.eu/youreurope/index.htm>.

Šiame vadove pristatytos jūsų teisės pagal ES teisę, pagal kurią suteikiama tik būtiniausia apsauga. Dauguma valstybių narių pagal nacionalinės teisės aktus užtikrina platesnę apsaugą nuo diskriminacijos. Apie tai daugiau galite sužinoti skirsnyje „Naudingos nuorodos“.

¹ Šios gairės iš dalies pagrįstos išsamiu vadovu „Kaip pateikti ieškinį dėl diskriminacijos. Vadovas siekiantiems žalos atlyginimo pagal kovos su diskriminacija direktyvas“, kurį 2011 m. liepos mėn. Komisijos užsakymu parengė Europos teisės ekspertų tinklo atstovė Lilla Farkas; vadovas skelbiamas adresu http://ec.europa.eu/justice/discrimination/document/index_en.htm.

1. Kokios yra jūsų teisės?

1. Kokiais ES teisės aktais jums užtikrinama apsauga nuo diskriminacijos?

Diskriminacijos rūšys	ES teisės aktai
Rasinė arba etninė kilmė	<i>Rasių lygybės direktyva 2000/43/EB</i>
Religija arba tikėjimas, negalia, amžius arba seksualinė orientacija	<i>Užimtumo lygybės direktyva 2000/78/EB</i>
Lytis <ul style="list-style-type: none">• įskaitant nėštumą ir motinystę• įskaitant diskriminaciją dėl lyties pakeitimo	<i>Lyčių lygybės direktyva 2006/54/EB (taikoma užimtumui)</i> <i>Lyčių lygybės direktyva 2004/113/EB (taikoma prekėms ir paslaugoms)</i> <i>Lyčių lygybės direktyva 79/7/EB (taikoma socialiniam draudimui)</i>

2. O jeigu esu diskriminuojamas dėl kitų priežasčių?

Pagal nacionalinę teisę galite būti saugomas ir nuo kitokios diskriminacijos. Jums reikėtų pasitikrinti, ar pagal jūsų valstybės narės nacionalinius įstatymus suteikiama apsauga jūsų situacijoje. Pagal nacionalinę teisę gali būti taikoma teisinė apsauga nuo diskriminacijos dėl politinių pažiūrų, šeiminio statuso, kilmės, socialinės kilmės, turinio statuso, sveikatos ar fizinių savybių.

Be to, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija draudžiama diskriminacija dėl socialinės kilmės, kalbos, politinių ar kitokių pažiūrų, turinio statuso ir kilmės. Tačiau ES valstybėms narėms ji taikoma tik tada, kai jos įgyvendina ES teisę.

Pilietybė. Pagal ES teisę ES piliečiai ir jų šeimos nariai yra saugomi ir nuo diskriminacijos dėl pilietybės. Ne ES valstybių narių piliečių teisė į vienodą požiūrį saugoma laikantis konkrečių sąlygų pagal Direktyvą 2003/109/EB (taikoma ilgalaikiams gyventojams) ir keletą kitų direktyvų.

3. Kokiomis gyvenimo aplinkybėmis pagal ES teisę esu saugomas nuo diskriminacijos?

Apsauga pagal ES teisę apima skirtingas sritis (pagal diskriminacijos rūšį).

Diskriminacijos rūšys	Sritis, kuriose esate saugomas pagal ES teisę
Rasinė arba etninė kilmė	<p><i>Galimybė įsidarbinti (įdarbinimas)</i> <i>Darbo sąlygos, įskaitant darbo užmokestį ir atleidimą iš darbo</i> <i>Profesinės pensijos</i> <i>Profesinis mokymas</i> <i>Galimybė užsiimti savarankišku darbu ir kitokia darbine veikla</i> <i>Socialinė apsauga (įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą)</i> <i>Švietimas</i> <i>Galimybė gauti prekes bei paslaugas (įskaitant būstą) ir jų tiekimas</i></p>
Lytis	<p><i>Galimybė įsidarbinti (įdarbinimas)</i> <i>Darbo sąlygos, įskaitant darbo užmokestį ir atleidimą iš darbo</i> <i>Profesinės pensijos</i> <i>Profesinis mokymas</i> <i>Galimybė užsiimti savarankišku darbu ir kitokia darbine veikla</i> <i>Socialinis draudimas</i> <i>Galimybė gauti prekes bei paslaugas ir jų tiekimas</i></p>
Religija arba tikėjimas, negalia, amžius, seksualinė orientacija	<p><i>Galimybė įsidarbinti (įdarbinimas)</i> <i>Darbo sąlygos, įskaitant darbo užmokestį ir atleidimą iš darbo</i> <i>Profesinės pensijos</i> <i>Profesinis mokymas</i> <i>Galimybė užsiimti savarankišku darbu ir kitokia darbine veikla</i></p>

Daugelis valstybių narių pagal savo nacionalinę teisę užtikrina platesnę apsaugą, taip pat draudžia diskriminaciją dėl religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos tokiose srityse kaip prekės ir paslaugos.

Žinokite savo teises darbe

Esate saugomas nuo diskriminacijos visose jūsų darbinio gyvenimo srityse – nuo pat prašymo priimti į darbą pateikimo etapo. Jokio asmens, pateikiančio prašymą priimti į darbą, kandidūra neturėtų būti atmetama dėl jo lyties, amžiaus, rasinės kilmės ar kitų saugomų savybių.

Turite teisę į vienodą požiūrį tokiose srityse kaip įdarbinimas, darbo sąlygos, paaukštinimas, darbo užmokestis, profesinio mokymosi galimybės, profesinės pensijos ir atleidimas iš darbo. Pavyzdžiui, darbdavys negali atleisti darbuotojos dėl to, kad ji yra nėščia, arba vyrams mokėti didesnius atlyginimus nei moterims už tokį pat arba tokios pat vertės darbą.

Žinokite savo teises, kai perkate arba parduodate prekes ar paslaugas

Diskriminacija dėl rasinės arba etninės kilmės ir lyties yra draudžiama teikiant paslaugas visuomenei ir viešajame, ir privačiajame sektoriuje. Negali būti atsisakyta jus įleisti į restoraną, barą, sporto klubą, viešbutį ir t. t. dėl jūsų lyties arba rasinės ar etninės kilmės ir negali būti reikalaujama, kad už tam tikras paslaugas mokėtumėte daugiau vien dėl jūsų lyties (pvz., už kirpimo paslaugas ar draudimą).

ES lygybės direktyvos taikomos ne visai veiklai. Pavyzdžiui, tam tikra valdžios institucijų (pvz., policijos) veikla nėra „paslaugos“ pagal ES teisę, todėl ES kovos su diskriminacija teisės aktai netaikomi. Paslaugoms, kurios nėra „teikiamos visuomenei“, taip pat taikoma išimtis (pvz., kai vyresnio amžiaus moteris nori išnuomoti kambarį nuosavame name, nuomininko ji gali ieškoti siaurame savo šeimos ar pažįstamų rate arba rinktis tik iš vienos lyties kandidatų).

4. Kokia diskriminacija yra draudžiama?

Pagal ES teisę draudžiama įvairių formų diskriminacija, įskaitant tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją, priekabiavimą, seksualinį priekabiavimą, viktimizaciją ir nurodymą diskriminuoti.

Tiesioginė diskriminacija vykdoma tada, kai dėl ES teisėje numatytų bet kokių priežasčių su asmeniu elgiamasi kitaip ir blogiau nei su kitais asmenimis. Diskriminacijos pavyzdžiai galėtų būti tokie:

- atsisakymas jus priimti į darbą dėl to, kad esate musulmonas, žydas, juodaodis, vyras arba vyresnio nei 35 metų amžiaus asmuo;
- atsisakymas jūsų vaiką priimti į mokyklą dėl to, kad esate romas;
- atleidimas iš darbo, kai ekonominių sunkumų patiriančiam darbdaviui reikia sumažinti darbuotojų skaičių ir kai jis nusprendžia atleisti tik vyresnius nei 50 metų amžiaus darbuotojus;
- nekilnojamojo turto agento atsisakymas jums išnuomoti būstą dėl jūsų odos spalvos ar lyties.

Netiesioginė diskriminacija vykdoma tada, kai visiems taikomos **praktikos, politikos ar taisyklės** poveikis kai kuriems žmonėms yra blogesnis nei kitiems. Iš pirmo žvilgsnio kai kurios priemonės gali atrodyti neutralios, tačiau jomis vis tiek gali būti diskriminuojama tam tikra žmonių grupė. Pavyzdžiui, dėl reikalavimo, kad darbuotojai prekybos centre ar konferencijų centre savo užduotis turi sugebėti vykdyti atsistoję, gali būti nepagrįstai atsakyta tam tikriems neįgaliems kandidatams. Dėl tam tikrų nustatytų aprangos kodų gali būti atsakoma etninių mažumų ar religinių grupių atstovams. Moterims, vyresniems ar neįgaliems kandidatams gali būti atsakoma dėl tam tikrų fizinių reikalavimų. Nesvarbu, ar diskriminacija yra tyčinė. Statistinė informacija gali būti naudinga norint atskleisti netiesioginę diskriminaciją. Pavyzdžiui, taisyklėmis, kurios yra nepalankios ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, gali būti netiesiogiai diskriminuojamos moterys, nes ne visą darbo dieną moterys dirba dažniau nei vyrai.

Tam tikromis aplinkybėmis netiesioginė diskriminacija gali būti pagrįsta. Jeigu:

- yra kokios nors pagrįsta priežastis ar tikslas, kuriuo remiasi praktika, politika ar taisyklė, ir jeigu
- priemonės tam tikslui pasiekti yra tinkamos ir būtinos.

Tai vadinama objektyviu pagrindimu. Tai įvertinama kiekvienu atskiru atveju.

Priekabiavimas yra nepageidaujamas elgesys, kuriuo žeminamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka. Pavyzdžiui, jei esate homoseksualus ir jūsų vadovas ir kolegos nuolat pasakoja homofobiškus anekdotus ir vieni kitiems siunčia homofobiško turinio e. pašto žinutes, tai gali būti priekabiavimas, o todėl – diskriminacija.

Seksualinis priekabiavimas yra nepageidaujamas seksualinio pobūdžio fizinis, žodinis ar nežodinis elgesys, kuriuo žeminamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka. Pavyzdžiui, jei jūsų viršinininkas arba vienas iš bendradarbių siekia fizinio kontakto su jumis, rodo seksualinio pobūdžio nuotraukas ar fotografijas arba jums siunčia seksualiai atvirus ar nederamus elektroninius laiškus ar trumpąsias žinutes.

Viktimizacija vykdoma tada, kai kas nors su jumis elgiasi blogai dėl to, kad pateikėte skundą dėl diskriminacijos arba kam nors kitam padėjote pateikti tokį skundą. Pavyzdžiui, jei jus atleidžia arba atsisako paaukštinti tarnyboje, nes prieš savo viršininką pateikėte skundą dėl diskriminacijos arba teikėte parodymus kaip liudytojas diskriminacijos byloje, tai yra viktimizacija.

Nurodymas diskriminuoti taip pat yra diskriminacijos forma. Pavyzdžiui, naktinio klubo savininkas savo darbuotojams nurodo į klubą neįleisti tam tikros rasinės ar etninės grupės asmenų arba darbdavys nurodo, kad laikinojo įdarbinimo įmonei jam atrinktų tik jaunesnes nei 30 metų moteris.

5. Ar yra aplinkybių, kai dėl prižasčių, kuriomis remiantis įgyjama teisė į apsaugą, leidžiamas kitoks elgesys?

Taip, ES teisėje numatytos tam tikros bendro draudimo išimtys.

Priimant į darbą taikoma bendra išimtis, kai tam tikrai profesinei veiklai keliami tam tikri reikalavimai. Pavyzdžiui, aktorių atrankos režisierius vaidmeniui kine gali ieškoti tam tikros rasinės kilmės aktorius. Atitinkamai gali būti reikalaujama, kad kunigai laikytųsi savo religinių bendruomenių tikėjimo. Tačiau tokia išimtimi bažnyčioms ar kitoms religinėms organizacijoms neleidžiama nustatyti religinių reikalavimų samdant darbuotojus, kurių religija ar tikėjimas nėra tiesiogiai susiję su jų veikla (pvz., valytojus ar sodininkus).

Be to, tam tikromis aplinkybėmis prekės gali būti tiekiamos ir paslaugos teikiamos tik vienos lyties atstovams arba vienos lyties atstovams gali būti teikiama pirmenybė. Pavyzdžiui, sveikatos klinikose tam tikros paslaugos gali būti teikiamos tik nėščioms moterims.

Be to, ES valstybės narės gali leisti taikyti skirtingą požiūrį dėl amžiaus, jei tai tinkama ir būtina siekiant teisėtų užimtumo ir darbo rinkos tikslų. Pavyzdžiui, remiantis tam tikromis sąlygomis, valstybės narės gali leisti nutraukti darbo sutartį, kai darbuotojai sulaukia tam tikro amžiaus, ypač jei jie jau turi teisę į pensiją.

Be to, pagal ES teisę valstybės narės gali taikyti taisykles ar politiką, skirtą užtikrinti, kad tam tikrai grupei nekiltų kliūčių arba kad už tai tokiai grupei būtų kompensuota. Tai vadinama „pozityviais veiksmais“. Pavyzdžiui, darbdaviams gali būti nustatoma, kiek reikėtų įdarbinti žmonių su negalia, arba nurodoma į vadovaujamas pareigas skirti daugiau moterų, jei vadovybėje moterims atstovaujama nepakankamai.

Daugumoje valstybių narių ginkluotosioms pajėgoms taikomos specialios taisyklės, pagal kurias galima taikyti kitokį požiūrį dėl amžiaus ir negalios.

6. Ar visi asmenys ES privalo laikytis diskriminacijos draudimo?

Taip. Fiziniai asmenys, bet kokio dydžio bendrovės (įskaitant MVĮ), asociacijos, vietos valdžios institucijos, vyriausybė ir visos kitos viešojo ir privačiojo sektoriaus organizacijos turi laikytis diskriminacijos draudimo.

7. Ar Europos Sąjungoje nuo diskriminacijos saugomi visi?

Taip. ES kovos su diskriminacija teisės aktais saugomi visi ES esantys asmenys, ne tik piliečiai. Tačiau tai taikoma tik diskriminacijai dėl rasinės arba etninės kilmės, lyties, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos. Pavyzdžiui, imigrantai iš ES nepriklausančių šalių neturi būti diskriminuojami darbe dėl jų etninės kilmės, amžiaus arba lyties. Tai netaikoma požiūrio skirtumams, susijusiems su tuo, kad kas nors yra ne ES pilietis, pavyzdžiui, skirtingoms taisyklėms dėl patekimo į ES valstybę narę ir gyvenimo joje.

8. Ar apsauga man užtikrinama tik dėl mano paties savybių?

Ne, esate saugomas ir nuo diskriminacijos dėl sąsajos su diskriminuojamu asmeniu. Tai taikoma ir aplinkybėms, kai su jumis blogai elgiamasi dėl jūsų sąsajų su kitais asmenimis. Pavyzdžiui, jei darbe esate diskriminuojamas ar prie jūsų priekabiuojama dėl to, kad jums reikia daugiau laiko prižiūrėti savo neįgalų vaiką.

Taip pat draudžiama diskriminacija, pagrįsta prielaidomis ar bendru įspūdžiu. Pavyzdžiui, jei darbas jums nepasiūlomas dėl to, kad darbdavys klaidingai mano, jog esate homoseksualios orientacijos arba musulmonas.

9. O jei esu neįgalus ir mano darbdavys turi padaryti pokyčių darbo vietoje, kad galėčiau joje dirbti?

Jei esate neįgalus, jūsų darbdavys arba būsimas darbdavys privalo jūsų darbo vietoje atlikti pagrįstus pakeitimus, kad galėtumėte dirbti savo darbą. „Pagrįsti“ pakeitimai reiškia, pavyzdžiui, kad jie neturėtų būti per brangūs atsižvelgiant į įmonės dydį ir jais neturėtų būti pažeidžiamos darbo vietos sveikatos ir saugos taisyklės.

Savo poreikius pirmiausia turėtumėte aptarti su savo darbdaviu, kuris gali net nežinoti apie savo pareigas. Sprendimas dėl to, ar tam tikri pokyčiai yra pagrįsti, gali būti priimamas tik kiekvienu atveju atskirai. Be to, galite apsvarstyti galimybę patarimų bei pagalbos kreiptis ir į neįgaliųjų teises ginančią organizaciją.

Žinokite savo teises į pagrįstą darbo sąlygų pritaikymą

Pagrįsti jūsų darbo vietos pakeitimai, siekiant jų pritaikyti prie jūsų, kaip neįgalaus asmens, poreikių, gali būti tokie: rezervuotos automobilio stovėjimo vietos užtikrinimas, lengvai pasiekiamą darbo erdvė arba specialiai pritaikyta įranga. Tai gali būti ne fiziniai pokyčiai. Pakeitimų pobūdis priklauso nuo to, ko jums reikia. Tai gali būti jūsų darbo valandų arba to, kaip vykdomos užduotys, pakeitimas.

Jūsų prašymas priimti į darbą negali būti atmestas remiantis tuo, kad darbdaviui tektų padaryti pagrįstų pakeitimų, kad galėtumėte dirbti savo darbą.

2. Kaip galite užtikrinti savo teisių įgyvendinimą?

10. Kas gali padėti, jei patyrėte diskriminaciją?

Jei žinote arba įtariate, kad buvote diskriminuojamas, galite kreiptis patarimo ar pagalbos į tokias organizacijas kaip lygybės įstaigos, profesinės sąjungos ar nevyriausybinės organizacijos.

Valstybės narės yra atsakingos už ES teisės aktų įgyvendinimą ir tinkamą jų vykdymo užtikrinimą. Jos privalo nacionaliniu lygmeniu užtikrinti jūsų teises pagal ES teisę. Pagal ES teisę reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų **nacionalines lygybės įstaigas**, kurios skatintų vienodą požiūrį nepriklausomai nuo rasinės ar etninės kilmės arba lyties. Jos teikia nepriklausomą paramą diskriminacijos aukoms. Daugumoje valstybių narių nacionalinės lygybės įstaigos pagal nacionalinius įstatymus užtikrina lygybę tokiose srityse kaip religija arba tikėjimas, negalia, amžius ir seksualinė orientacija. Be to, daugeliu atvejų jos užtikrina lygybę tokiose srityse kaip pilietybė, kalba ar politinės pažiūros.

Kai kurios nacionalinės institucijos jums gali tik suteikti naudingos informacijos, o kitos gali padėti jums pateikti skundą ar net pačios imtis nagrinėti jūsų bylą.

Savo nacionalinės lygybės įstaigos interneto svetainės adresą galite rasti toliau skirsnyje „Naudingos nuorodos“. Šiose interneto svetainėse pateikiama daugiau informacijos, įskaitant apie tai, kokią paramą tos institucijos gali suteikti.

Daugelyje valstybių narių **profesinės sąjungos** ir **nevyriausybinės organizacijos** teikia informaciją ir paramą diskriminacijos aukoms. Pagal ES teisę organizacijos, kurios turi teisėtų interesų lygybės srityje, turi teisę remti aukas nagrinėjant bylas dėl diskriminacijos, o daugelyje valstybių narių jos gali teikti skundus pavienio asmens vardu arba jį paremdamos.

11. Jei patyriau diskriminaciją, ar turėčiau pateikti skundą?

Taip. Kompensaciją ar patvirtinimą, kad buvote diskriminuojamas, galite gauti tik jei pateikiate skundą. Turėtumėte žinoti, kad daugelyje valstybių narių yra nustatytas griežtai apibrėžtas laikotarpis, per kurį galima pateikti skundą dėl diskriminacijos. Be to, jūsų skundas padės kitiems, nes padidės informuotumas apie diskriminaciją ir bus skatinama keisti požiūrį. Kad įvyktų realūs pokyčiai, dažnai prireikia didesnio srauto bylų.

12. Kas tvarko mano skundą?

Tai priklauso nuo valstybių narių, kuriose pateikiate savo skundą, nacionalinės teisės. Norėdami gauti daugiau informacijos apie skundų pateikimo procesą, kreipkitės į nacionalines konsultavimo tarnybas (žr. 10 klausimą).

13. Kaip pateikti skundą, jei mano šalis nesilaiko ES teisės?

Jei Europos Komisijai pateikiate skundą, kad valstybė narė nesilaiko ES teisės nuostatų, Europos Komisija įvertins, ar jūsų skunde pagrįstai nurodyta, kad valstybė narė iš tiesų savo nacionalinėje teisėje netinkamai taiko ES teisę. Jei Europos Komisija nustato, kad valstybė narė pažeidžia ES teisę, ji gali nuspręsti valstybei narei iškelti bylą ES Teisingumo Teisme.

Tačiau Europos Komisija negali kištis į atskiras bylas, kurių šalys yra diskriminacijos aukos ir jų darbdaviai, paslaugų teikėjai ar valdžios institucijos. Europos Komisija negali pareikšti, kad kas nors buvo diskriminuojamas, ir reikalauti, kad valstybė narė, bendrovė ar fizinis asmuo jums sumokėtų kompensaciją. Skundas Europos Komisijai nepakeičia jūsų teisių gynimo nacionalinėse institucijose ir teismuose.

14. Kaip galiu įrodyti, kad tapau diskriminacijos auka?

Jei turite pagrindo manyti, kad su jumis buvo pasielgta kitaip dėl jūsų negalios, amžiaus, etninės arba rasinės kilmės, religijos arba tikėjimo, seksualinės orientacijos arba lyties, turėtumėte surinkti visus įmanomus įrodymus savo skundui pagrįsti, pavyzdžiui, raštus, elektroninius laiškus ir kitus dokumentus. Išsaugokite informaciją apie aktualius pokalbius ar įvykius ir pasitikrinkite, kaip galite gauti prieigą prie dokumentų, kurių jums reikia, tačiau kurių neturite. Pavyzdžiui, jei jūsų skundas yra susijęs su tuo, kad pasiūlymo įsidarbinti arba bent dalyvauti pokalbyje dėl darbo negavote būtent dėl savo lyties, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, religijos arba rasinės ar etninės kilmės, gali būti naudinga turėti informaciją apie darbdavio taikytus kandidatų atrankos kriterijus. Jūsų nacionalinė lygybės įstaiga gali padėti jums gauti tokią informaciją, arba gali būti nustatytos procedūros, kuriomis reikia vadovautis, kad ją gautumėte.

Jei norite sužinoti, ko reikėtų imtis, kad įrodytumėte savo teismą, turėtumėte kreiptis į savo nacionalinę lygybės įstaigą, profesinę sąjungą ar nevyriausybinę organizaciją.

Pateikdami skundą dėl diskriminacijos, turite įrodyti, kad su jumis buvo pasielgta neteisingai ir kad priežastis, dėl kurios su jumis buvo pasielgta neteisingai, buvo jūsų lytis, amžius, negalia, seksualinė orientacija, religija arba rasinė ar etninė kilmė. Jums tereikia atskleisti faktus, kuriais grindžiama prielaida apie diskriminaciją. Tada darbdavys, asmuo ar organizacija, dėl kurio veiksmų pateikėte skundą, turi įrodyti, kad diskriminacijos nebuvo. Tai vadinama „prievolės įrodyti perkėlimu“. Tai ES teisės taisyklė, kuria užtikrinama, kad diskriminacijos aukoms būtų lengviau pateikti skundą.

15. Ar galiu pateikti skundą dėl to, kad diskriminuojamas kas nors kitas?

Jei jūsų skundas susijęs su tam tikromis konkrečiomis aplinkybėmis, skundą turėtumėte pateikti nacionaliniu lygmeniu pagal nacionalines procedūras. Jūsų nacionalinė lygybės įstaiga, profesinė sąjunga ar nevyriausybinė organizacija jums gali patarti, ar galite pateikti skundą, net jei klausimas su jumis nėra tiesiogiai susijęs.

Jei Europos Komisijai pateikiate skundą, kad valstybė narė nesilaikė ES teisės, neprivalote įrodyti, kad tokia problema jus paveikė tiesiogiai.

16. Kokie yra sprendimo būdai?

Valstybės narės nusprendžia, ar diskriminacijos bylos yra nagrinėjamos baudžiamuosiuose, civiliniuose ar administraciniuose teismo procesuose. Kai kurios valstybės narės užtikrina tarpininkavimo galimybę. Pavyzdžiui, taip jūs ir jūsų darbdavys galite pasiekti bendrą sprendimą. Jei esama skirtingų variantų, turite pasirinkti tą, kuris jums tinkamiausias. Jei nenorite laukti, kol baigsis teismo procesas, kuris gali užtrukti ilgai, galite pasirinkti tarpininkavimą (jei tai taikoma pagal jūsų nacionalinę teisę), kuris paprastai trunka trumpiau ir kainuoja mažiau. Arba galite nuspręsti imtis teisinių veiksmų, kad išvengtumėte situacijos, kai kompensacijos nebegalite gauti dėl to, kad skundą pateikėte per vėlai. Patarti jums gali ir jūsų nacionalinė lygybės įstaiga, profesinė sąjunga ar nevyriausybinė organizacija.

17. Kokie galimi sprendimai? Ar galiu gauti kompensaciją? Ar galiu grįžti į darbą, jei buvau atleistas dėl diskriminacijos?

ES teisės aktuose nepasakyta, kokios kompensacijos ar kiti žalos atlyginimo būdai turi būti prieinami valstybėse narėse. ES teisės aktuose tik teigiama, kad valstybės narės privalo nustatyti veiksmingas, proporcingas bei atgrasančias sankcijas ir užtikrinti galimybę kreiptis į teismą, kad jūsų teisės pagal ES teisę būtų užtikrintos. Turėtumėte pasitikrinti, kokių esama

žalos atlyginimo būdų pagal jūsų nacionalinius teisės aktus. Patarti jums gali ir jūsų nacionalinė lygybės įstaiga, profesinė sąjunga ar nevyriausybinė organizacija.

Pavyzdžiui, galite turėti galimybę prašyti, kad teismas, tribunolas ar lygybės įstaiga priimtų sprendimą, kad būtų diskriminacijos. Galite turėti teisę reikalauti kompensacijos, grąžinimo į darbą arba nutarties, kuria būtų reikalaujama, kad diskriminavęs asmuo ar organizacija imtųsi konkrečių veiksmų. Pavyzdžiui, teismas ar nacionalinė lygybės įstaiga gali turėti teisę reikalauti, kad darbdavys pakeistų diskriminacinę priėmimo į darbą politiką.

18. Kiek turėsiu sumokėti, kad galėčiau pateikti skundą?

Jei klausimą norite išspręsti neoficialiai, pavyzdžiui, parašyti asmeniui ar organizacijai, kuri jus diskriminavo, tai nebūtinai reiškia, kad patirsite teismo išlaidų. Jei norite pateikti ieškinį teismui, nacionalinio proceso išlaidos priklausys nuo jūsų nacionalinės teisės sistemos. Gali būti pigesnių ar net nemokamų alternatyvų, kaip antai tarpininkavimas. Kuo anksčiau išsiaiškinkite, kokios yra jūsų teisės gauti teisinę pagalbą ir kokiomis kitomis teisinio konsultavimo ar atstovavimo galimybėmis galite pasinaudoti. Pavyzdžiui, konsultacijas ir paramą nemokamai gali teikti lygybės įstaigos, profesinės sąjungos, nevyriausybinių organizacijos arba studentai teisininkai.

Naudingos nuorodos

Europos Komisijos Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas apie kovą su diskriminacija:

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/index_lt.htm

Europos Komisijos Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas apie lyčių lygybę:

http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/index_lt.htm

Europos Komisijos Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas apie pagrindines teises:

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/index_lt.htm

Europos Komisijos Generalinis sekretoriatas apie ES teisės taikymą:

http://ec.europa.eu/eu_law/index_lt.htm

Europos lygybės įstaigų tinklas (*Equinet*):

<http://www.equineteurope.org/>

Europos žmogaus teisių teismas apie kreipimąsi į Teismą:

http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants&c=#n1365511865464_pointer

Europos Komisijos Migracijos ir vidaus reikalų generalinis direktoratas apie ne ES piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusą, įskaitant apie jų teisę į tai, kad tam tikrose pagrindinėse srityse jiems ir ES valstybių piliečiams būtų taikomas vienodas požiūris:

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/immigration/long-term-residents/index_en.htm

Nacionalinės lygybės įstaigos

Austrija – Vienodo požiūrio ombudsmenas:

www.gleichbehandlungsanwaltschaft.at

Belgija: Lygių galimybių ir kovos su rasizmu centras:

<http://www.diversite.be/>

Moterų ir vyrų lygybės institutas:

<http://igvm-iefh.belgium.be/>

Bulgarija – Apsaugos nuo diskriminacijos komisija (CPD):

www.kzd-nondiscrimination.com

Kroatija – Ombudsmeno tarnyba: www.ombudsman.hr

Kipras – Administracijos komisaro (ombudsmeno) tarnyba:

www.no-discrimination.gov.cy

Čekija – Valstybinio teisių gynėjo tarnyba: www.ochrance.cz

Danija: Danijos žmogaus teisių institutas: www.humanrights.dk
Vienodo požiūrio komisija: <http://www.ligebehandlingsnaevnet.dk/>
Estija – Lyčių lygybės ir vienodo požiūrio komisaras: <http://www.svv.ee/>
Suomija: Mažumų reikalų ombudsmenas: www.syrjinta.fi
Lygybės ombudsmenas: www.tasa-arvo.fi
Prancūzija – Teisių gynėjas: www.defenseurdesdroits.fr
Vokietija – Federalinė kovos su diskriminacija agentūra (FADA):
www.antidiskriminierungsstelle.de arba www.federal-anti-discrimination-agency.com
Graikija – Graikijos ombudsmenas: www.synigoros.gr
Vengrija: Vienodo požiūrio institucija: www.egyenlobanasmod.hu
Pagrindinių teisių komisaro tarnyba: www.ajbh.hu
Airija – Lygybės institucija: www.equality.ie
Italija – Nacionalinė kovos su rasine diskriminacija tarnyba (UNAR): www.unar.it
Latvija – Ombudsmeno tarnyba: <http://www.tiesibsargs.lv/eng/>
Lietuva – Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba: www.lygybe.lt
Liuksemburgas – Vienodo požiūrio centras: www.cet.lu
Malta – Nacionalinė lygybės skatinimo komisija (NCPE): www.equality.gov.mt
Nyderlandai – Nyderlandų žmogaus teisių institutas: <http://www.mensenrechten.nl/>
Lenkija – Žmogaus teisių gynėjas www.rpo.gov.pl
Portugalija: Imigracijos ir tarpkultūrinio dialogo komisija (ACIDI): www.acm.gov.pt
Pilietybės ir lyčių lygybės komisija (CIG): <http://www.cig.gov.pt/>
Darbo ir užimtumo lygybės komisija (CITE): www.cite.gov.pt
Rumunija – Nacionalinė kovos su diskriminacija taryba (CNCD): www.cncd.org.ro
Slovakija – Nacionalinis žmogaus teisių centras: <http://www.snslnp.sk>
Slovėnija – Lygybės principo gynėjas: www.zagovornik.gov.si
Ispanija – Rasinės ir etninės lygybės taryba: www.igualdadynodiscriminacion.org
Švedija – Lygybės ombudsmenas www.do.se
Jungtinė Karalystė: Didžioji Britanija – Lygybės ir žmogaus teisių komisija (EHRC): www.equalityhumanrights.com
Šiaurės Airija – Šiaurės Airijos lygybės komisija: www.equalityni.org

KAIP ĮSIGYTI EUROPOS SĄJUNGOS LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- vieną egzempliorių:
svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau negu vieną egzempliorių / plakata / žemėlapi:
Europos Sąjungos atstovybėse (http://ec.europa.eu/represent_lt.htm),
ES nepriklausančių šalių delegacijose (http://eeas.europa.eu/delegations/index_lt.htm),
susisiekę su tarnyba *Europe Direct* (http://europa.eu/europedirect/index_lt.htm)
arba paskambinę numeriu 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamai visoje ES (*)).

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokesį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Leidinių biuras

Print	ISBN 978-92-79-48494-0	doi:10.2838/34514	DS-04-15-271-LT-C
PDF	ISBN 978-92-79-48501-5	doi:10.2838/1672	DS-04-15-271-LT-N